

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาพุทธมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนชาติไทยมาเป็นเวลาช้านานกล่าวคือ(พระธรรมปิฎก,2540) พุทธศาสนาเป็นศาสนาของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ เป็นแกนนำ และรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทยวิถีชีวิตของคนไทยผูกพันอยู่อย่างแนบแน่นดินพุทธศาสนา ความเชื่อ และหลักปฏิบัติในพุทธศาสนาซึมแทรกผสมผสานอยู่ในแนวความคิด จิตใจ และกิจกรรมทุกด้านของวิถีชีวิตไทยตลอดเวลายาวนานและหล่อหลอมชีวิตจิตใจลักษณะนิสัยของคนไทยให้มีจิตใจกว้างขวาง และร่าเริงแจ่มใส เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ แสดงความเป็นมิตร เข้ากับใคร ๆ ได้ง่าย ยินดีในการให้และแบ่งปัน พร้อมทั้งจะบริจาคและให้ความช่วยเหลืออย่างที่เราเรียกว่าคนมีน้ำใจอันเป็นลักษณะเด่นชัดที่ชนต่างชาติมักสังเกตเห็น และประทับใจ จนตั้งสมญาเมืองไทยว่า เป็นดินแดนแห่งความยิ้มแย้มหรือสยามเมืองยิ้ม ประเพณีและพิธีการต่าง ๆ เช่น โขนมโหรี งานบวช แต่งงาน ทำบุญต่ออายุ พิธีกรรม ล้วนแต่มีกิจกรรม ตามคติความเชื่อหรือแนวปฏิบัติในพุทธศาสนาในด้านสังคมและชุมชนมีประเพณีและเทศกาลประจำปี เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา งานทอดกฐิน วันตรุษสงกรานต์ วันสารท วันลอยกระทง ตลอดจนนมัสการปูชนียสถานวัตถุต่าง ๆ ด้านภาษาคำบาลี และสันสกฤตก็เป็นส่วนประกอบสำคัญของภาษาโดยที่มาจากพุทธศาสนาโดยตรง ตลอดจนวรรณกรรมต่าง ๆ พุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่ชนชาวไทย ประโยชน์สำคัญอย่างหนึ่งที่รัฐทั้งหลายคาดหวังจากศาสนา คือ การทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติ บางประเทศบางรัฐยกศาสนาขึ้นเป็นศาสนาประจำชาติแล้ว ก็สร้างสามัคคีได้สำเร็จ บางรัฐทำเช่นนั้นก็ทำให้เกิดปัญหาคนส่วนใหญ่กับชนส่วนน้อยเบียดเบียนบีบคั้นข่มเหงกัน บางรัฐก็ยกศาสนาในรูปสถาบันที่เป็นรูปธรรมขึ้นเป็นศาสนาประจำชาติ บางรัฐจำเป็นต้องรักษาความสามัคคีโดยการไม่ให้มีศาสนาประจำชาติ เช่นประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

พุทธศาสนาเป็นหลักในการที่ช่วยดำรงรักษาเสรีภาพในการนับถือศาสนา สังคมชาวพุทธไทยมีใจกว้าง ให้โอกาสแก่ลัทธิศาสนาทั้งหลายทั้งที่มีอยู่แล้วภายในและที่เข้ามาใหม่จากภายนอกสิ่งเหล่านี้เป็นที่ทราบกันเป็นอย่างดีแก่คนต่างชาติ โดยเฉพาะนักเผยแพร่ศาสนาจากตะวันตก ตั้งแต่ก่อนประเทศเหล่านั้นจะได้รู้จักเสรีภาพในทางศาสนา เช่น ราชทูต บาทหลวง พ่อค้าหรือทหารไม่ว่าสมัยอยุธยา หรือในสมัยรัตนโกสินทร์ก็ตาม ต่างก็ออกปากแสดงความชื่นชมหรือประทับใจใน

เรื่องนี้ และคนชาติตะวันตกได้พูดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ตามที่ปรากฏในจดหมายเหตุต่าง ๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าพุทธศาสนาเป็นสถาบันคู่ชาติไทย ชนชาติไทยนับถือพุทธศาสนาสืบต่อกันมาโดยตลอด ประวัติศาสตร์ของประเทศไทยเป็นประวัติศาสตร์ของชนชาติที่นับถือพุทธศาสนาโดยตลอด ซึ่งปรากฏในหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงว่า พระมหากษัตริย์และประชาชนในสมัยนั้นมีความศรัทธาพุทธศาสนามาก จนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงประกาศพระราชปณิธานในการเสด็จขึ้นครองราชย์ว่า "ตั้งใจจะอุปถัมภ์ยกยอพุทธศาสนา ป้องกันขอบขัณฑ์สีมา รักษาประชาชนและมนตรี" อาจกล่าวได้ว่า สถาบันพระมหากษัตริย์กับสถาบันศาสนานั้น มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมาโดยตลอด นอกจากนี้ พุทธศาสนายังเป็นแหล่งสำคัญในการหล่อหลอมเอกลักษณ์ของชาติไทยให้มีลักษณะ และความเป็นอิสระเสรี เป็นคนมีน้ำใจ ไม่ชอบความรุนแรง ไม่พยายามจองเวรซึ่งกันและกัน ปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ได้ง่าย

พุทธศาสนาเมืองคัมภีร์ประกอบสำคัญกล่าว คือ มีศาสนา คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นองค์ศาสนา มีศาสนสถานไว้สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และมีศาสนบุคคล คือ ภิกษุสงฆ์ไว้สำหรับเผยแผ่คำสอนของพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป ในส่วนศาสนสถานนั้นมีการสร้างวัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่เห็นปรากฏจนกระทั่งปัจจุบันนี้นั้น สืบเนื่องมาจากการนับถือศรัทธาในพุทธศาสนา ศาสนาต่าง ๆ นั้น ยังเป็นแหล่งความรู้ ความสามัคคีของคนในชาติ วัดในสมัยอดีต หรือแม้กระทั่งในชนบทยังคงมีความสำคัญสำหรับคนในท้องถิ่นเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในท้องถิ่นมาโดยตลอด ในส่วนด้านศาสนบุคคลภิกษุสงฆ์ มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทย นอกจากเป็นผู้เผยแผ่สืบทอดศาสนาแล้วยังมีความผูกพันอยู่กับสังคมไทย สังคมไทยให้ความสำคัญกับภิกษุสงฆ์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นบุคคลที่มีฐานะพิเศษทางสังคมได้รับการยอมรับนับถือ สังคมไทยให้ความเชื่อเพื่อและแสดงความเคารพนอบน้อมต่อภิกษุสงฆ์ เมื่อได้พบเห็นภิกษุสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดต่อพระธรรมวินัยมักจะได้รับ การยอมรับนับถือจากชาวพุทธ เป็นแบบอย่างที่ดีของพุทธศาสนิกชน ย่อมทำให้ศาสนาเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป หากภิกษุสงฆ์ประพฤติตนไปในทางเสื่อมเสีย ก็จะทำให้ศาสนามีความเศร้าหมองเสื่อมความศรัทธา ดังสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงอธิบายไว้ในเรื่องของอนุวาทาธิกรณ์ และอาปัตตาธิกรณ์ ตอนหนึ่งว่า "อนึ่งพระธรรมวินัยจะรุ่งเรืองอยู่ได้นานก็เพราะพวกภิกษุสงฆ์ประพฤติตามโดยเชื่อเพื่อ ถ้ามีพวกอลัชชี ไม่มีความละอายต่อบาป ปรารถนาลามกเข้ามาปนอยู่ พวกนั้นย่อมทำให้เศร้าหมอง จึงเป็นหน้าที่ของภิกษุสงฆ์ผู้ประพฤติดีเมื่อรู้แล้ว ฟังว่ากล่าวตักเตือนส่วนตน หรือแม้ในโจทก์ขึ้นท่ามกลางสงฆ์ เพื่อแก้ความประพฤตินั้นเสียหรือกำจัดคนอลัชชีเสียจากสงฆ์"

ในปัจจุบัน วิกฤตการณ์มีบทบาทต่อสังคมไทยแตกต่างไปจากอดีต เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจสังคมเปลี่ยนแปลงไป บทบาทหน้าที่ของวิกฤตการณ์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำของชุมชนเมือง ก็จะลดบทบาทลง แต่วิถีการดำรงตนในสมณะเพศก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมการบวชเข้ามาเป็น วิกฤตการณ์ที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน วิถีการดำเนินชีวิตของวิกฤตการณ์ จึงเป็นไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีโอกาสที่จะสัมผัสกับสิ่งที่ทำให้หมิ่นเหม่ ต่อการละเมิดพระธรรมวินัยได้ ง่ายกว่าในอดีตดังจะเห็นได้ว่า(ธวัช หนูคำ 2540) ในปัจจุบันวิกฤตการณ์กระทำความผิดทางอาญาแตกต่างไปจากอดีต เช่น ความผิดเกี่ยวกับทางเพศ ชีวิตร่างกาย ยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับ ทรัพย์ ยักยอก ข้อโกงทรัพย์ และมีความผิดตามพระราชบัญญัติอื่น ๆ เช่น ความผิดตามพระราช บัญญัติอันเกิดจากการใช้เชือก ความผิดตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ความผิด เหล่านี้ มิได้เกิดขึ้นเฉพาะกับบุคคลทั่ว ๆ ไปเท่านั้น หากแต่ได้เข้ามาสู่บุคคลในฐานะสงฆ์อีกด้วย อาจจะเป็นเนื่องจากสาเหตุสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง จึงทำให้ วิกฤตการณ์เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประชาชน ไม่ว่าจะผ่านทางนิติสัมพันธ์ด้านกฎหมาย หรือนิติสัมพันธ์ อย่างอื่น เมื่อวิกฤตการณ์มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันข้างต้น เมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้งหรือกระทำ ความผิดทางอาญา หรือถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาแล้วรัฐก็จำเป็นต้องดำเนินการกับวิกฤต การณ์ที่ถูกกล่าวหาว่านั้นตามกระบวนการทางกฎหมายแต่สถานะของวิกฤตการณ์ ซึ่งถูกปลูกฝังในความ รู้สึกของพุทธศาสนิกชนว่า เป็นผู้ทรงศีล ผู้ละกิเลส ผู้แสวงหาความสงบ เมื่อเข้ามาสู่กระบวนการ ยุติธรรมในฐานะผู้ต้องหา หรือจำเลยก็ดี ย่อมจะทำให้เกิดความรู้สึกในทางที่ไม่เหมาะสมกับผู้พบ เห็นได้ ความผิดอาญาบางประเภทก็เป็นความผิดตามพระธรรมวินัยของวิกฤตการณ์อีกทางหนึ่งด้วย การนำตัววิกฤตการณ์มาดำเนินคดีในทางอาญา มักมีปัญหาอยู่เสมอ บางครั้งวิกฤตการณ์ถูกจับสึกหรือ ให้สละสมณเพศในระหว่างการดำเนินคดี บางครั้งได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวต่อผู้คดีทั้ง ๆ ที่อยู่ใน สถานะวิกฤตการณ์ บางครั้งผลแห่งคดีปรากฏว่า ศาลพิพากษาถึงที่สุดยกฟ้องไม่มีความผิด ซึ่งได้ถูก จับสึกหรือให้สละสมณเพศมาก่อนแล้วจะถือว่าเป็นการขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. 2540 หรือไม่ การดำเนินการของเจ้าพนักงานของรัฐที่มีผลทำให้วิกฤตการณ์ที่ต้องหาคดีอาญา พ้น จากความเป็นวิกฤตการณ์มีปัญหานับแต่การจับกุม การสอบสวน การฟ้องร้อง การพิจารณาคดี และการบังคับโทษตามคำพิพากษาอันเป็นปัญหาต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

สื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ มีการแข่งขันกันสูง โดยเฉพาะความรวดเร็วใน ยุคที่สังคมมีการนำเสนอข่าวสารข้อมูลให้ทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้น ผู้รับข่าวสารก็จำเป็นต้องมี วิจารณ์ญาณในการรับฟังประกอบด้วยการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวกับการกระทำผิดของวิกฤตการณ์ ไทยที่ยังไม่มีการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ย่อมมีผลต่อศรัทธาของชาวพุทธและภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ ที่ปรากฏแก่ประชาชน ในส่วนหนังสือพิมพ์ ได้มีการเก็บรวบรวมข่าวสารเกี่ยวกับวิกฤตการณ์กระทำ

ผิดอาญา นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 – 2544 ในการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับภิกษุสงฆ์กระทำผิดแต่ละครั้ง ทำให้เห็นถึงความประพฤติผิดทั้งในด้านพระธรรมวินัยและในด้านกฎหมาย อีกทั้งปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งอาญาจักรและพุทธจักร

สำหรับสถิติการกระทำผิดของภิกษุสงฆ์ระหว่าง ปี พ.ศ.2540 - 2544 นั้น พบว่า ในปี พ.ศ. 2542 มีภิกษุสงฆ์กระทำผิดเป็นจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีจำนวนถึง 1171 รูป อันดับที่สองปี พ.ศ. 2543 มีจำนวนถึง 937 รูป อันดับที่สาม ปี พ.ศ.2541 มีจำนวนถึง 588 รูป อันดับที่สี่ ปี พ.ศ. 2544 มีจำนวนถึง 492 รูป และอันดับที่ห้าเป็นปี พ.ศ.2540 มีจำนวนถึง 220 รูป และประเภทความผิดที่มีภิกษุสงฆ์กระทำผิดมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ความผิดเกี่ยวกับการเงิน และธุรกิจ มีจำนวนถึง 725 รูป อันดับที่สองเป็นความผิดเกี่ยวกับผู้หญิง ช่มชู้น ผิดในกาม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ประเภทของความผิดที่เกิดขึ้นกับภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนา
ระหว่างปี พ.ศ.2540-2544

ประเภทความผิด	ปี พ.ศ.					รวม
	2540	2541	2542	2543	2544	
ทะเลาะวิวาทกับฆราวาส	29	39	35	73	50	226
ฆ่าสัตว์ ตัดชีวิต ทำร้ายร่างกาย	20	32	31	56	40	179
ยาเสพติด ยาบ้า	8	20	13	16	20	77
การพนัน หวย หุ่น	2	7	0	9	11	29
สุรา เมรัย ตีมน้ำเมา ของดอง	4	6	0	23	10	43
ผู้หญิง ช่มชู้น ผิดในกาม	30	76	82	152	85	425
การเงินและธุรกิจ	9	96	409	163	48	725
พิพาทพระธรรมวินัย	16	49	151	109	27	352
พิพาท อาคาร สถานที่	2	33	176	14	23	248
ลักขโมย	21	39	62	49	49	220
ไสยศาสตร์ ความเชื่อ	17	67	35	73	19	211
ลัทธิใหม่	9	12	7	21	2	51
ฉ้อฉล ต้มตุ๋น หลอกหลวง	27	60	107	92	73	359
พระปลอม	10	18	10	58	19	115
ทะเลาะวิวาท พิพาทกับหน่วยงาน	16	34	53	29	16	148
รวม	220	588	1171	937	492	3408

ที่มา: เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องกวีกฤตคณะสงฆ์ไทย (พระวรพงษ์ ไซติธมโมและคณะ, 30 มีนาคม 2546)

สำหรับประเภทความผิดที่เกิดขึ้นกับภิกษุสงฆ์ ที่เป็นนักปกครองกับภิกษุสงฆ์ที่ไม่ได้เป็นนักปกครองในระหว่างปี พ.ศ.2540 - 2544 พบว่า มีภิกษุสงฆ์ที่ได้เป็นนักปกครองกระทำผิดมาก มีจำนวนถึง 2338 รูป ภิกษุสงฆ์ที่เป็นนักปกครอง มีจำนวน 945 รูปและความผิดที่ภิกษุสงฆ์ผู้เป็นนักปกครองกระทำผิดมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ความผิดเกี่ยวกับการเงิน และธุรกิจ มีจำนวนถึง 496 รูป อันดับที่สอง เป็นความผิดเกี่ยวกับข้อฉล ต้มตุ๋น หลอกหลวง มีจำนวน 298 รูป อันดับที่สาม เป็นความผิดเกี่ยวกับผู้หญิง ช่มชู้น ผิดในกาม มีจำนวน 274 สำหรับความผิดที่เกิดขึ้นกับภิกษุสงฆ์ที่เป็นนักปกครองเป็นอันดับหนึ่ง คือ ความผิดเกี่ยวกับการเงินและธุรกิจ มีจำนวน 229 รูป อันดับที่สอง เป็นความผิดเกี่ยวกับผู้หญิง ช่มชู้นและผิดในกาม มีจำนวนถึง 151 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ประเภทของความผิดที่เกิดขึ้นกับภิกษุสงฆ์นักปกครอง
และมิได้เป็นนักปกครอง ระหว่างปี พ.ศ.2540-2544

ประเภทความผิด	ภิกษุสงฆ์		รวม
	มิได้เป็นนักปกครอง	เป็นนักปกครอง	
ทะเลาะวิวาท	173	53	226
ฆ่าสัตว์ ตัดชีวิต ทำร้ายร่างกาย	142	37	179
ยาเสพติด ยาบ้า	66	11	77
การพนัน หวย หุ่น	27	2	29
สุรา เมรัย ตีมน้ำเมา ของดอง	29	14	43
ผู้หญิง ช่มชู้น ผิดในกาม	274	151	425
การเงินและธุรกิจ	496	229	725
พิพาทพระธรรมวินัย	215	137	352
พิพาท อาคาร สถานที่	125	123	248
ลักขโมย	205	15	220
ไสยศาสตร์ ความเชื่อ	183	28	211
ลัทธิใหม่	51	0	51
ข้อฉล ต้มตุ๋น หลอกหลวง	298	61	359
พระปลอม	92	23	115
ทะเลาะวิวาท พิพาทกับหน่วยงาน	87	61	148
รวม	2338	945	3408

ที่มา: เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องกวีกฤตคณะสงฆ์ไทย (พระวรพงษ์ โชติธมฺโมและคณะ,
30 มีนาคม 2546)

นอกจากนี้ สถิติความผิดที่เกิดขึ้นกับภิกษุสงฆ์ผู้เป็นนักปกครอง ในระดับชั้นต่าง ๆ ในระหว่างปี 2540-2544 พบว่า ภิกษุสงฆ์ผู้มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสมีการกระทำผิดมากเป็นอันดับหนึ่ง มีจำนวนถึง 859 รูป และประเภทของความผิดที่มีภิกษุสงฆ์ผู้เป็นนักปกครองกระทำผิดมากเป็นอันดับหนึ่งคือความผิดเกี่ยวกับการเงินและธุรกิจมีจำนวนถึง 248 รูป อันดับที่สอง เป็นความผิดเกี่ยวกับผู้หญิง ช่มชู้ ผิดในกาม มีจำนวน 180 รูปดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ประเภทของความผิดที่เกิดขึ้นกับภิกษุสงฆ์ผู้เป็นนักปกครอง
ในระดับชั้นต่าง ๆ ระหว่าง ปี พ.ศ.2540-2544

ประเภทความผิด	ภิกษุสงฆ์ผู้เป็นนักปกครอง						รวม
	สังฆราช เจ้าคณะใหญ่	เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะฯ	เจ้าคณะ จังหวัด	เจ้าคณะ อำเภอ	เจ้าคณะ ตำบล	เจ้าอาวาส รองเจ้าฯ ผู้ช่วย ฯ	
ทะเลาะวิวาท	3	10	3	0	0	57	73
ฆ่าสัตว์ ทำร้ายร่างกาย	1	0	1	1	13	45	61
ยาเสพติด ยาบ้า	2	0	0	0	0	12	14
การพนัน หวย หุ่น	0	1	0	0	0	5	6
สุรา เมรัย ดื่มน้ำเมา	0	0	0	0	0	15	15
ผู้หญิง ช่มชู้ ผิดในกาม	0	0	2	4	6	168	180
การเงินและธุรกิจ	20	2	6	0	6	214	248
พิพาทพระธรรมวินัย	25	18	13	0	6	81	143
พิพาท อาคาร สถานที่	5	4	0	0	0	119	128
ลักขโมย	2	0	0	3	0	17	22
ไสยศาสตร์ ความเชื่อ	1	6	3	0	1	18	29
ฉ้อฉล ต้มตุ๋น หลอกหลวง	4	9	3	0	1	59	76
พระปลอม	1	0	0	0	7	18	26
ทะเลาะวิวาท กับหน่วยงาน	8	10	7	2	6	31	64
รวม	72	60	38	10	46	859	1085

ที่มา: เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องกวีกฤตคณะสงฆ์ไทย (พระวรพงษ์ โชติธมฺโมและคณะ,
30 มีนาคม 2546)

สำหรับการปกครองคณะสงฆ์องค์กรหนึ่งเรียกว่า มหาเถรสมาคมซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2535 และมีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย กำหนดการบรรพชา สามเณร การศาสนศึกษา การสงเคราะห์การศึกษา การรักษาพระธรรมวินัยของพุทธศาสนา ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 15 ตริ และมาตรา 15 จัตวา มีอำนาจในการออกกฎหมายมหาเถรสมาคม ระเบียบมหาเถรสมาคม สังฆานัติ ตลอดจนคำสั่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มิให้ภิกษุสงฆ์ประพฤติปฏิบัติตนเสื่อมเสียต่อพุทธศาสนา ในส่วนการดำเนินการด้านวินัยได้ออกกฎหมายมหาเถรสมาคมว่าด้วยเรื่องการลงนิคหกรรมภิกษุสงฆ์ที่กระทำผิดทางด้านพระวินัย มีกระบวนการพิจารณาคดีคล้ายกับวิธีการพิจารณาคดีของศาล ในระบบการพิจารณาชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ ชั้นฎีกา กระบวนการพิจารณาทางด้านวินัย บางครั้งมีปัญหาไม่สอดคล้องกับการดำเนินคดีอาญา คณะผู้พิจารณาดำเนินการทางด้านพระธรรมวินัยกับองค์กรในกระบวนการยุติธรรมยังไม่มีประสานงานในทางปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาการปฏิบัติต่อภิกษุสงฆ์ให้เหมาะสมแต่อย่างใด เป็นการปฏิบัติที่ต่างฝ่ายต่างกระทำตามอำนาจหน้าที่ของตนอันจะไม่เกิดผลดีต่อพุทธศาสนา อย่างไรก็ตามก็ดีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 73 บัญญัติให้รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพุทธศาสนาและศาสนาอื่นด้วย ภิกษุสงฆ์นั้นนอกจากจะอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งพระธรรมวินัยของศาสนาแล้วยังต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายอันเป็นของฝ่ายรัฐหรือของฝ่ายอาณาจักรด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวการที่ภิกษุสงฆ์ต้องหาคดีอาญา รัฐจึงจำเป็นต้องใช้กฎหมายตามสมควร เพื่อการอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนา การใช้อำนาจของพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติพระสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2535 ที่ไม่เห็นสมควรให้ปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ก็อาจส่งผลทำให้ภิกษุสงฆ์ต้องสละสมณเพศในระหว่างการดำเนินคดีอาญาได้ ในกรณีที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว สถานะภิกษุสงฆ์ที่ถูกนำตัวไปดำเนินคดีในศาลทำให้ภิกษุสงฆ์ที่มีเครื่องแต่งกายของเพศบรรพชิตมาสู่ท่ามกลางแห่งการพิจารณาคดี ย่อมจะมีปัญหาในทางปฏิบัติ ประกอบกับความเชื่อถือศรัทธาในพุทธศาสนา อันมีภิกษุสงฆ์เป็นศาสนบุคคลผู้มีหน้าที่เผยแผ่พระศาสนา เป็นบุคคลที่สังคมตั้งความหวังไว้สูงในทางกฎหมายมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่มาศาลตามหมายเรียก ไม่ต้องสาบานตน และมีสิทธิ์ที่จะไม่ยอมเบิกความตอบคำถามใด ๆ จึงถือว่าเป็นบุคคลพิเศษ ทางสังคมไทยให้ความเคารพนับถือกราบไหว้ และมีความใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของสังคมไทยอย่างแยกกันไม่ออก แต่เมื่อตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาแล้วก็จำเป็นต้องนำมาสู่กระบวนการยุติธรรมเช่นเดียวกันย่อมจะดูไม่เหมาะสมกับสมณเพศทำให้การปฏิบัติต่อภิกษุสงฆ์ในฐานะผู้ต้องหา หรือจำเลยเป็นไปโดยขาดความเหมาะสม อาจทำให้บุคคลผู้พบเห็น

เชื่อมความศรัทธาหลงได้ ถึงเวลาที่ทุกฝ่าย จะต้องร่วมมือกันในการแสวงหาแนวทาง เพื่อหาหลัก
เกณฑ์ ความเหมาะสมกับการปฏิบัติต่อภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นบุคคลในฐานะพิเศษที่ต้องหาคดีอาญา
โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพในการนับถือศาสนา คำนึงถึงหน้าที่ของรัฐในการ
อุปถัมภ์และคุ้มครองพุทธศาสนา และคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีอาญาเป็นสำคัญ
สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์ จะเห็นได้จากกรณีเหตุการณ์ต่าง ๆ
ที่เกิดขึ้นกับพุทธศาสนาในสังคมไทยในอดีตที่ผ่านมา นับตั้งแต่พระใบฎีกา นิกร ธรรมวาที ต้องคดี
เกี่ยวกับความผิดทางเพศในปี พ.ศ.2534 กรณีพระยันตระ อมโรภิกขุ ต้องคดีเกี่ยวกับความสัมพันธ์
ทางเพศเช่นเดียวกันในปี พ.ศ.2537 กรณีพระครูปลัดเถรานุวัตร(พระภาวนาพุทฺโธ)ต้องคดีเกี่ยวกับการ
กระทำอนาจารและข่มขืนกระทำชำเรา ในปี พ.ศ.2538 และกรณีที่โด่งดังที่สุดกลายเป็นปัญหา
ในระบบการดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์มากที่สุดในปี 2541 คือ กรณีวัดพระธรรมกาย เป็นต้น
กรณีเหล่านี้ เป็นตัวชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาในการดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์ไทยที่ไม่เสมอภาค
กันและปัญหาประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายในการดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์ เพื่อให้
มีมาตรฐานเดียวกัน ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนกับภิกษุสงฆ์ที่กระทำผิดทางอาญา
จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์นี้

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์ของพนักงานสอบสวน
2. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการดำเนินการกับภิกษุสงฆ์ที่กระทำผิดอาญาตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535
3. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ และความเหมาะสมของหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์ ในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวน
4. เพื่อหาแนวทาง การปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์ของพนักงานสอบสวนให้มีมาตรฐานเดียวกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์ของพนักงานสอบสวนที่ประจำอยู่ในสถานีตำรวจนครบาล ในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 7- 8 และศึกษาหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์ของพนักงานสอบสวน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์ของพนักงานสอบสวน
2. ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการดำเนินการกับภิกษุสงฆ์ที่กระทำผิดในทางอาญาของพนักงานสอบสวน
3. ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์ของพนักงานสอบสวน ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน
4. ทำให้องค์กรฝ่ายสงฆ์ ทราบแนวทาง เหตุผล ความจำเป็นทางกฎหมาย ในการดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์ของพนักงานสอบสวน ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน
5. เป็นประโยชน์ในการศึกษาด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรมเกี่ยวกับทิศทาง ในการดำเนินคดีอาญากับภิกษุสงฆ์